

dientia talis religionis vivere. Semper tamen consulenda sunt alia verba ipsius privilegii, ut ex tenore illius verus sensus colligatur; ad quod etiam multum conferre potest religionis consuetudo.

11. *An laici servientes gaudeant etiam dictis privilegiis.* — Sed quid de aliis laicis servientibus religioni? Respondeo: de his nihil speciale invenio, quod attinet ad religiones viro- rum, præter ea quæ de administratione sacramentorum respectu talium personarum dicam infra, tract. 10, lib. 9, c. 2, tractando de ministerio Societatis erga pœnitentes. De servitricibus autem monialium nonnulla tradit Emmanuel Rodriguez, tom. 1, q. 20, a. 24, quæ in eo videri possunt.

12. Ultimo, circa hanc absolutionem explicandum superest, quomodo danda sit. Et imprimis quæri potest an danda sit solum in foro sacramentali, quod iterum occurret tract. 10, lib. 9, cap. 2, n. 24. Et ratio dubii est, quia in his privilegiis sæpe dicitur, ut hæc absolutio detur in foro conscientie tantum. Responderi potest, per hæc verba non significari modum dandi absolutionem, sed effectum ejus; quæ duo valde diversa sunt; potest enim absolutio a censura dari per se, et extra sacramentum Pœnitentie, et nihilominus non habere effectum quoad externum forum, sed solum quoad obligationem in conscientia. Et ita exponunt illa verba moderni Doctores, et revera in rigore non videntur aliud postulare. Sed difficultatem mihi ingerit quædam declaratio Cardinalium, quam supra retuli, n. 4. Nam cum Concilium Tridentinum, sess. 24, c. 6, tribuat Episcopis facultatem absolvendi in casibus occultis Sedi Apostolicæ reservatis, et addat illa verba: *In foro conscientie imposita pœnitentia salutari*, inde colligunt Cardinales, Concilium loqui de absolutione sacramentali in foro conscientie; ergo pari ratione idem dicendum est de quolibet Indulto per similia verba concesso. Verum est tamen illud non affirmari in responsione directa, quæ in ea declaratione datur ad dubium directe propositum; sed incidenter in quadam ratione, quæ non semper est efficax aut necessaria, etiam in decretis. Nihilominus distinctione uti possumus: nam hæc facultas interdum conceditur solum ad absolvendum a peccatis reservatis in foro conscientie, nulla facta mentione censurarum, et tunc verisimilius est per se concedi potestatem ad absolvendum a culpis, a censuris vero consequenter ratione culparum, et ideo tunc cen-

suras non posse tolli nisi in ipso usu sacramenti, et in ordine ad absolutionem sacramentalem; et in hunc modum loquitur Concilium Tridentinum, illo loco, et in hoc videtur fundata dicta expositio. At vero sæpe conceditur hæc facultas directe ad absolvendum a censuris, vel a peccatis et censuris, et tunc directe conceditur absolutio censurarum, et ideo non limitatur ad sacramentalem absolutionem; quia, quando potestas alicui conceditur directe, censetur juxta modum et naturam suam concedi; et ideo extra sacramentum exerceri potest, cum per se et natura sua illud non requirat. Sed quid si Indultum dicat: *In foro conscientie et pœnitentia*? Quidam putant per hæc verba fieri majorem restrictionem, ita ut facultas sic data, etiam directe ad censuras tollendas, restringatur ad forum sacramentale. Dico tamen illa verba vel esse æquivalentia, vel solum addi ad magis explicandum finem et modum hujus absolutionis. Quamvis enim censura extra sacramentum absolvi possit in foro conscientie, nihilominus simul esse debet forum illud aliquo modo pœnitentiale, quia absolvi non debet nisi qui pœnitentiam ostendat, et ad satisfaciendum paratus sit, et ideo in hujusmodi Indultis addi solet: *Salutari pœnitentia injuncta, et satisfacta parte*. De quibus particulis quid operentur, et an valor absolutionis ex illarum executione pendeat; item an, satisfacta parte, possit hæc absolutio extendi, et valere etiam quoad forum externum, dicemus infra, tract. ultimo, lib. 9, c. 2, tractando de privilegiis religiosorum Societatis ad absolvendos quoscumque fideles, nam doctrina illa omnibus generalis est. Hæc autem omnia, quæ diximus, præcipue pertinent ad absolutionem a censuris a jure latis, in quibus semper comprehendimus latas generaliter ab homine, ut in quinta assert., c. 20, posuimus, vel quia ex generali consuetudine jam æquiparantur quoad effectus et quoad absolutionem, vel quia in prædictis Indultis exprimuntur, ut constat, et statim etiam dicam.

CAPUT XXV.

AN SUPERIORES RELIGIONUM POSSINT PER SUA PRIVILEGIA ABSOLVERE SUBDITOS ETIAM A CENSURIS SPECIALIBUS AB HOMINE.

1. Dicendum vero superest de excommunicatione ab homine speciali, an per hæc In-

dulta tolli possit. Quidam enim moderni affirmant per hæc privilegia concessum esse absolvere religiosos a censura lata ab homine in particulari contra talem religiosum; ita Emmanuel, dict. quæst. 20, art. 4; non tamen affert expressum de hoc privilegium, sed nonnulla inducit. Primum est, illud Clementis IV supra citatum, cap. præced., in quo facultas hæc extenditur etiam ad casus Bullæ Cœnæ, paucis exceptis, juxta aliam declarationem Sixti IV, supra etiam allegatam, in cap. 21, num. 1. Unde sic colligitur: qui concedit majus, concedit etiam et minus, in regula *Qui licet*, de Regulis juris, in 6; ergo qui concedit facultatem a casibus Cœnæ, quæ major est, concedit etiam quæcumque censuram ab homine quomodocumque latam. Similis collectio fit ex verbis illis Martini V, in privilegio Benedictinis concesso: *Etiam si talia forent, propter quæ esset Sedis Apostolica consulenda, vel quæ Summus Pontifex reservare consuevit*; item ex illis Eugenii IV, in privilegio Cisterciensibus concesso: *Ab omnibus etiam qualitercumque enormibus*. Nam ex his et similibus verbis potest idem argumentum fieri a concessione majoris facultatis ad concessionem minoris. Secundo adducit privilegium Gregorii XIII, concessum Generali ordinis Ministrorum infirmorum, ut possit per se, vel alios, absolvere subditos a quibusvis censuris a jure vel ab homine (*non tamen nominatim*) quomodolibet latis; refert vero Cassarubius, in Addit. ad Compendium Mendicantium, verb. *Solutio quoad fratres*, integram Bullam hujus privilegii. Fit autem vis in exceptione illa, *non tamen nominatim*; nam hæc exceptio firmat regulam in omnibus aliis; ergo extenditur illa facultas etiam ad sententias particulares ab homine, dummodo persona non sit nominatim excommunicata. Tertio addere possumus, quod in illo Indulto Eugenii IV, generaliter et sine restrictione dicitur: *Ab omnibus censuris, et sententiis a jure vel ab homine, in genere, vel in specie, promulgatis, vel promulgandis*.

2. Nihilominus contraria sententia suaderi potest retorquendo hæc eadem argumenta. Primum quidem, quia Clemens IV, in dicto privilegio, expresse dicit, *a jure vel a iudice generaliter promulgatis*; ergo non est verisimile alia ejus generalia verba extendi ad sententias etiam particulares, cum illa expressa limitatio ad illas excludendas posita sit. Unde argumentum illud a majori facultate ad minorem in potestatibus non ordina-

riis, nec subordinatis (de quibus regula juris intelligenda est) parum efficax esse, supra ostendimus. Hujusmodi autem sunt hæc potestates; non proveniunt enim ab intrinseco ex vi proprii muneris, sed per voluntariam Pontificis concessionem, et quasi delegationem, et inter se subordinatæ non sunt; ergo ex concessione majoris non recte alia infertur. Maxime, quia quotidie videmus per Jubilæa, vel alia Indulta Pontificia, concedi casus reservados Papæ, etiam Bullæ Cœnæ, et non concedi censuras ab homine particulariter latis, quia, licet in his non sit major gravitas quoad culpam et censuram, tamen, in earum absolutione concedenda, est major difficultas propter peculiare jus illius iudicis, qui tulit sententiam, et ne perturbetur ordo judicialis. Et ideo parum probant alia generalia verba de concessionibus casuum reservatorum Pontifici, vel quantumcumque enormium, quia in eis vel est sermo de censuris a jure, vel ad summum per sententiam generalem.

3. Secundo, illa particula *nominatim*, posita in Indulto Gregorii XIII, videtur potius excipere hujusmodi sententias particulares; excommunicatio enim, verbi gratia, tunc fertur particulariter in aliquem, quando fertur nominatim in eum; neque apparet quomodo sententia possit esse particularis ex parte personæ (sic enim loquimur), nisi in illam nominatim feratur. Dico autem ex parte personæ, quia posset ferri sententia excommunicationis pro delicto speciali, verbi gratia, furto, generaliter tamen in eum qui illud commisit, et post trinam admonitionem satisfacere noluit, quia occultus est; tunc enim licet in re ipsa excommunicatio feratur in personam, vel personas particulares, quia particulare factum a particularibus personis necessario extitit, nihilominus ex forma sententiæ generaliter fertur in personas incertas, et de hujusmodi sententia recte probatur ex vi illius privilegii et aliorum, ut dicemus, comprehendi sub hac facultate. Non tamen id probatur de sententia particulari, id est, quæ directe fertur in particularem personam. In quo etiam est considerandum, aliud esse excommunicationem esse latam nominatim in aliquem, aliud vero illum declarari nominatim excommunicatum. Nam potest primum stare sine secundo; declaratio enim non facit censuram, sed supponit, ut alibi dictum est; igitur in illo privilegio non tantum excipitur censura, quam declaratio nominatim facta subsecuta est, sed omnis illa quæ nondum

declarata est; sic enim ibi dicitur: Vel ab homine (non tamen nominatim) quomodolibet latis. Sic autem excommunicatio nominatim lata, et excommunicatio per sententiam particularem idem sunt; ergo.

4. Tertio, sub generali clausula, ut est regula juris, non comprehenduntur specialia, quæ in particulari concedi non consueverunt, præsertim ubi peculiaris difficultas, vel injuria tertii intercedit; sed hujusmodi est facultas absolvendi a particulari censura ab homine lata, ut constat tum ex usu, tum ex ratione facta, quia cedit aliquo modo in injuriam judicis; ergo talis facultas non comprehenditur sub clausulis generalibus; specialis autem concessio non invenitur; ergo negandum test esse concessam. Et ideo non satis colligitur ex alio indulto Eugenii IV et Cælestini V, nam omnia illa verba generalia sunt. Licet enim in eis dicatur, *a jure vel ab homine*, et infra addatur, *in genere, vel in specie promulgatis*, non satis determinantur verba ad sententias particulares ab homine; nam illa particula *vel in specie*, non videtur referri ad personam in quam specialiter fertur censura, sed ad speciem censuræ, vel pænæ; aliquando enim fertur censura sub nomine generali, ut suspensionis, verbi gratia, aliquando sub nomine speciali, ut suspensionis ab officio vel beneficio. Potest etiam illud verbum referri ad speciem delicti commissi, ut supra declaravimus.

5. Nihilominus censeo per privilegia religionum absolvi posse religiosos et novitios, seu ingredientes religionem, ab omnibus censuris latis, etiam ab homine per sententiam specialem. Hoc suadet satis probabiliter privilegium proxime tractatum; nam verba illa, *vel in specie promulgatis*, revera habent vim, et difficile distrahuntur ad alios sensus, nam sententia specialis distinguitur a generali; dicitur autem generalis sententia, quæ non fertur in determinatam personam, et proprie dicitur illa, quæ nec ratione delicti determinatur ad auctorem ejus; ergo specialis dicitur ratione determinatæ personæ in quam fertur. Et licet verum sit posse dici specialem, eam quæ fertur in auctorem singularis delicti commissi, licet incognitum, non est tamen cur ad illam solam verba illa limitentur, cum magis proprie sit specialis quæ fertur in personam nominatam, et verba privilegii absoluta sint. Præterea persuadet omnino, ut opinor, hanc sententiam Indultum Pauli III Societati concessum, et sub his verbis con-

ceptum: *A quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliisque ecclesiasticis et secularibus sententiis, censuris et pœnis, a jure vel ab homine quomodolibet latis et promulgatis*. Expendo enim illud adverbium *quomodolibet*; si enim absolute dixisset *ab homine*, posset per argumentum supra factum restringi ad sententiam generalem; cum vero additur *quomodolibet*, non habet locum restrictio: nam solum ad hoc addi potuit, ut talis restrictio tolleretur. Unde infero, doctrinam hanc procedere, etiamsi quis nominatim denunciatus sit, quia Pontifex non fuit contentus dicere, *quomodolibet latis*, sed addit etiam *promulgatis*; denunciatio autem excommunicationis latæ nihil aliud est quam promulgatio talis sententiæ; at sententia quomodolibet promulgata, per hanc potestatem remitti potest; ergo etiamsi nominatim denunciatus sit. Et ideo in Compendio Societatis, verb. *Absolutio*, § 6, ubi de hac facultate fit mentio, simpliciter dicitur, *vel ab homine latis*, sine ulla restrictione vel declaratione, in quo significatur nullam esse necessariam. Sed de hoc privilegio iterum in tract. 10, libro nono, capite secundo, numero vigesimo secundo.

6. Dices: ergo, si contingat religiosum excommunicari ab Episcopo in casu aliquo sibi commisso, poterit nihilominus a suo Prælate absolvi, imo etiamsi excommunicatus sit a legato, vel iudice aliquo Apostolico. Item, licet sit excommunicatus a suo Generali vel Provinciali, poterit absolvi a Guardiano vel Priore. Quæ omnia videntur absurda, quia sunt contra debitum ordinem et regimen, et in injuriam judicis ferentis sententiam. Sequela autem patet, quia verba illa, *quomodolibet ab homine*, tam generalia sunt, ut omnia hæc comprehendant. Imo in illo privilegio additur exceptio, nisi casus sint adeo graves et enormes, ut merito censeatur Sedes Apostolica consulenda, et declaratur hujusmodi esse solum illa quatuor a Sixto IV excepta, supra, cap. 21, num. 1, allata; ergo hæc exceptio firmat regulam quoad omnes alias sententias a jure, vel ab homine quomodolibet latis; ergo comprehenduntur omnes casus supra numerati. Quin potius, nisi illi comprehenderentur, non posset hæc facultas exerceri circa religiosos quoad sententias particulares in eos latis postquam religiosi sunt. Consequens est absurdum; ergo. Consequentia patet, quia in illo statu jam constituti excommunicari non possunt, nisi vel a

suis Prælati, vel ex speciali commissione et potestate Apostolica. Minor probatur, quia, licet in favorem religionis concedatur hoc privilegium pro his qui volunt ingredi, non tamen pro solis illis, sed maxime pro jam professis, seu religioni per vota conjunctis, imo ad eos principaliter dirigitur privilegium, ut ex ejus tenore constat, et in eo expresse additur, ut absolvi possint ab omnibus ante vel post ingressum religionis in Societate commissis; ergo etiam a sententiis in eos latis quomodolibet ab homine, etiam postquam religiosi sint.

7. Respondeo igitur concedendo sequelam quoad eam partem de censura lata a iudice, vel Prælate aliquo extra religionem, quia privilegium ad hæc omnia extenditur, et ex vi alterius privilegii, Benedictinis concessi, possunt superiores etiam locales Societatis, juxta Compendium, in verbo *Absolutio*, § 10, absolvi subditos a quibuscumque sententiis et peccatis, *etiamsi talia forent propter quæ Sedes Apostolica esset consulenda*. Additur autem ibi, *ut id fiat præmissa ex parte subditorum debita satisfactione*. Ad hanc autem satisfactionem pertinere existimo, ut, quando specialis sententia ab homine præcessit, ut non solum parti læsæ, si qua fuerit, sed etiam Ecclesiæ, id est iudici (juxta modum loquendi Evangelii), nam per contumaciam specialem illi facta est specialis injuria. Oportet ergo ut ante omnia absolvendus a contumacia recedat; deinde ut satisfactionem exhibeat, vel offerat, aut promittat, prout potuerit, et tandem ut iudicem, a quo excommunicatus est, saltem reddat certum de obedientia sibi et Ecclesiæ reddita, et absolute obtenta; ita enim vitantur incommoda quæ ex dicto privilegio sequi posse videbantur. Et hæc est sufficiens ratio hujus interpretationis, quia privilegium ita debet sortiri suum effectum, ut in reliquis omnibus quam minimum lædat aliorum jura, et præsertim ea quæ ad convenientem gubernationem pertinent.

8. Ad alteram vero partem, quæ spectat ad sententias majorum Prælatorum ejusdem religionis, dicendum est, in eis esse hoc speciale, quod superiores possunt sibi casus, vel sententias reservare, et inferiorum Prælatorum jurisdictionem restringere, non obstantibus privilegiis, ut dictum est. Si ergo superior Prælati hoc modo tulerit sententiam, vel ex Constitutionibus, aut ex consuetudine religionis constiterit hanc restrictionem seu

reservationem esse factam, tunc neganda est sequela, quia quoad hanc partem habet inferior Prælati restrictam, vel non sibi communicatam hujus privilegii facultatem. Si autem talis restrictio vel reservatio non est facta, concedenda est sequela, eodem modo quo in superiori parte dictum est. Et fortasse hæc est intentio superioris Prælati non restringentis jurisdictionem inferioris, ut subditus statim ac fuerit bene dispositus, et satisfactionem obtulerit, sine dilatione possit absolvi.

CAPUT XXVI.

DE POTESTATE PRÆLATORUM RELIGIONIS CIRCA BONORUM TEMPORALIUM ADMINISTRATIONEM EX PRIMÆVA INSTITUTIONE, A JURE ANTIQUO PERMISSAM.

4. *Notationes aliquot pro decisione præsentis capituli.*—*Triplex caput administrationis temporalium, acquisitio, conservatio, alienatio.*—Præter potestates circa personas, necesse est ut Prælati religionis habeant potestatem circa bona temporalia ejusdem religionis, quia non potest religio omnino carere his bonis temporalibus, vel quoad proprietatem, possessionem et usum, vel saltem quoad simplicem retentionem et usum, juxta uniuscujusque modum; quomodocumque autem habeantur, necesse est ut eorum administratio et cura ad aliquem pertineat. Non potest autem pertinere ad singulos, tum quia per se repugnat ordini, et conservationi rei; tum etiam quia potius per votum paupertatis simul impediti sunt, ne propria voluntate et arbitrio possint de temporalibus bonis disponere, ut supra tractatum est. Quamvis autem hæc potestas in tota communitate, ut sic, esse possit, tamen non potest communitas per se ipsam immediate exercere omnia quæ ad hanc administrationem pertinent; et ideo necesse est ut hæc potestas vel omnino, vel magna ex parte Prælate commissa sit. Explicandum ergo a nobis est quantum potestatis in hoc genere commissum sit Prælati religionis, et ad quos actus, et cum quibus conditionibus extendatur. Quia vero hæc concessio potestatis aliquo jure constare debet, triplex jus hic distinguere possumus, scilicet naturale, commune seu canonicum, et speciale ex privilegiis seu ordinationibus Pontificum circa singulas religiones. Primum breviter expedimus, quia fere ad usum non deservit. Ter-